

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 20 Şubat 2025
Sayı : 918

10/2419

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde gelir dağılımındaki bozulmaya paralel olarak geniş halk kitleleri için yakıcılığı daha da artan vergi adaletsizliğinin engellenmesi, adaleti sağlamak için vergi tabanının genişletilmesi, dolaylı vergilerin payının azaltılması, kayıt dışı ekonominin önlenmesi için etkin denetim mekanizmalarının kurulması ve sistemin "az kazananan az, çok kazananan çok" vergi alan bir yapıya ivedilikle dönüştürülmesi amacıyla Anayasa'nın 98. TBMM İç Tüzüğü'nün 104. ve 105. Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

Saygılarımla.

TAHSİN BEKAR
YAKA MU

Av. Aliye Göz Öner Fethi Göner
Arslan mu.

Rifat T. NALBANTOĞLU
İzmir Milletvekili

Nurhayat Akkaya Kayapınar

Bugay mu

Elvan Isık Geçim
Gresin mu

Utku ÇAKIROĞER
Eskişehir Milletvekili

Hüseyin Yıldız

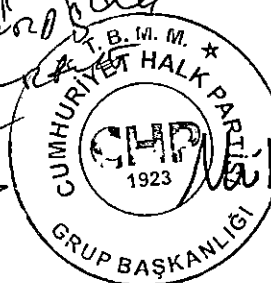
Ali KARASAA
İSSEK mu.

Nurten Yentir
İchirdi mu

İsmet Güneşer
Garakale mu

Ali Bayraktutan
Artvin mu.

Veçdi Çarşaklı
Kırklareli mu

Murat Çay

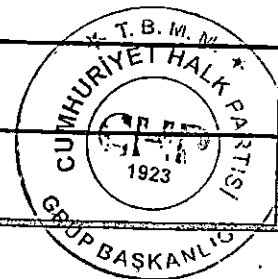
Samir mu

Ali mu

Ali mu

Ali mu

918... Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

[illegible]

GEREKÇE

Devletin kamu harcamalarını finanse etmek ve ekonomik politikalarını gerçekleştirmek amacıyla yurttaşlarından topladığı zorunlu bir mali yükümlülük olan vergiler, modern devletlerin ekonomik ve toplumsal işleyişinde kritik bir rol oynar. Ancak vergilendirmenin adil olması, toplumdaki bireylerin güvenini ve vergi ödeme istekliliğini doğrudan etkiler. Vergilemede adalet, özellikle gelir dağılımı eşitsizliklerinin arttığı dönemlerde daha da önem kazanır.

Öte yandan bireylerin ve kurumların uyum içinde yaşamasını ve genel kabul gören bir kamu düzeninin var olmasını sağlayan temel unsur adalettir. Adalet, hukukun özüdür.

Adaletin bileşenlerinden birisi vergi adaletidir. Amaç, vergi yükünün adil bir şekilde yüklenmesi, dağıtılmasıdır. Bu sistemde vergilemede adalet ilkesi yaşama geçirilmiştir. Vergi yükünün bireyler arasında adil dağılması bireylerin vergiye gönüllü uyumunu artırmak yoluyla kamu düzeninin etkin biçimde yürütülmesine olanak sağlar. Vergi sisteminin adil olmaması; vergiden kaçınma, vergi kaçırma, vergileri zamanında ödememe gibi tutumlara neden olur. Bu durum vergiye gönüllü uyumun belirli ölçülerde ortadan kalkmasına neden olur ve vergi uygulaması bakımından kaotik bir düzene işaret eder.

Ülkemizde vergi sistemi, doğrudan (gelir vergisi ve kurumlar vergisi vd.) ve dolaylı vergilerden (katma değer vergisi ve özel tüketim vergisi vd.) oluşur. Türkiye’de vergi adaletini değerlendirmek için gelir dağılımı ve vergi yükü analizleri önemlidir. Vergi adaletindeki bozulma gelir dağılımındaki bozulma ile birleştiğinde, etkisi daha yaygın ve sert olmaktadır. TÜİK’in Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2023 yılı sonuçlarına göre en yüksek eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirine sahip yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay 49.8’e çıkarken, en düşük gelire sahip yüzde 20’lik grubun aldığı pay yüzde 5.9’a inmiştir. Gelir dağılımı eşitsizliği ölçütlerinden olan Gini katsayısı ise 0.433 olarak tahmin edilmiştir. (0 mükemmel eşitliği, 1 ise maksimum eşitsizliği ifade eder.) Gelir dağılımındaki bozulma 2023’e özel değildir. Veriler, Türkiye’de son 20 yıl içinde gelir dağılımının gittikçe bozulduğunu, alt gelir gruplarının milli gelirden aldıkları payların yıllar itibarıyla azaldığını göstermektedir.

2024 yılı Türkiye kamu bütçesinin yaklaşık yüzde 88’i vergilerden oluşmuştur. Anılan vergilerin ezici çoğunluğu ise gelir düzeyine dayalı değil; gelir düzeyinden bağımsız, harcamalar üzerinden alınmaktadır. Nitekim 2024 yılı Türkiye kamu bütçesi uyarınca, gelir ve kazançlar üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 25 civarındadır.

Türkiye, OECD ülkeleri arasında dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının yüksek olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Bu, vergi adaleti açısından Türkiye’nin diğer ülkelerden daha olumsuz bir durumda olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de vergi adaletini olumsuz etkileyen başlıca sorunlar arasında kayıt dışı ekonomi ve vergi kaçağı, vergi sisteminin karmaşıklığı ve dolaylı vergilerin yüksek payı bulunmaktadır. Kayıt dışı ekonomi, vergi gelirlerinin azalmasına ve vergi yükünün adil bir şekilde dağıtılamamasına neden olurken vergi sisteminin karmaşıklığı vergi uyum maliyetlerini artırmaktadır. Dolaylı vergilerin yüksek payı ise düşük gelirli bireyler üzerinde orantısız bir vergi yükü oluşturmaktadır.

Vergilemede adalet, toplumun vergiye olan güvenini ve vergi ödeme istekliliğini artıran önemli bir faktördür. Gelir dağılımı ve vergi yükü analizleri ile değerlendirildiğinde, mevcut vergi sisteminin adil olmadığı -bilimsel bir sonuç olarak- ortaya çıkmaktadır.

Bu gerekçeler bağlamında, gelir dağılımındaki adaletsizlikle birleştiğinde geniş halk kitleleri için yakıcılığı daha da artan vergi adaletsizliğinin engellenmesi, adaleti sağlamak için vergi tabanının genişletilmesi, dolaylı vergilerin payının azaltılması, kayıt dışı ekonominin önlenmesi için etkin denetim mekanizmalarının kurulması ve sistemin “az kazanan az, çok kazanan çok” vergi alan bir yapıya ivedilikle dönüştürülmesi amacıyla Anayasa’nın 98. TBMM İç Tüzüğü’nün 104. ve 105. Maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

